

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díjja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

Átmeneti korszak.

A melancholikusok, kik kiválólággal a lejárt idők mythusteljes gyönyörűségein merengenek, azon panaszaikat, hogy a jelen nemzedék kiesvén az emberi rendeltetés helyes irányából, hamarabb fejlődik gyorsabban él, korábban érik és előbb elhervad, hogy tehát nem normal időt, hanem *átmeneti korszakot* élünk, már régen megszoktuk. Egy idő óta azonban — ha nem fogom fel rosszul a dolgot — politikai téren 1848. óta, egyházi téren 1835-től fogva — időfolyásunk eme megnevezése majdnem átalánossá lett s alig mulik el nap, hogy azt nem hallanók. Akaratlanul gondolkodóba ejti az embert e szokásmód, mert akár az egyes ember életét és a népek történelmét, akár a természet tüneményeinek láncolatát és az időnek folytonosságát tekintjük, bátran mondhatjuk, hogy az összes lét minden mozzanata tulajdonképen nem egyéb, mint átmenet, fejlődés a tökéletesedés végnélküli pályáján, alsóbb fokról magasabbra. Háborítlan nyugvást, érintetlen stabilitást nem találhatunk sehol és sohasem.

Ha az egyes ember életét tekintjük, úgy az természetszerűségében ma sem öltött más alakot, mint hajdantan. — Szellemileg oly korán megérett egyének, mint például Pitt Williám, I. Napoleon vagy XII. Károly a legritkább tüneményekhez tartoznak és a kedélyeket oszthatlanul csudálkozásra gerjesztik. Leszállván pedig a mindennapi élet körébe, tapasztaljuk, hogy például a mai nevelési és oktatási rendszerek is elég erős bizonyítékok arra, miszerint a tulajdonképeni nagykorúság, melynek beálltával felelősség mellett végezzük teendőinket, jelenleg sem köszönt be előbb a huszonnegyedik évnél. De életkorunk eme pontjától kezdve is — felfelé haladva — meglehetősen számú évek szükségesegek, hogy a viszonyok és jelenségek helyes, objectiv megítéléséhez vezetessünk és subjectivitásunkból kibontakozzunk. Sőt mondhatni, miszerint azon czélt, mely az „objectivitas“ szó által jelezve van, sohasem érzük el. Életünk első pillanatától elhunytunk

percéig vágyaink, óhajaink, képzeleteink és nézeteink képezik azon tükröket, melyekben önmagunkat látjuk, és azon üvegdarabokat, melyeken át az életet és a világot nézzük. — Egész pályafutásunk folytonos, hézag nélküli *átmenet* egyik felfogástól a másikhoz és érettek csak akkor vagyunk, midőn a görög mythologia szerint a halál láthatlan angyala elcsókolja ajkainkról életünk lehelletét. — Vallásunk pedig siet hozzátenni, hogy nem örökre, hogy sírunk sem más, mint átmenet egy tökéletesebb létbe. Összekötetésbe hozván most már a földi életet a túlvilág fogalmával, azt mondhatjuk, hogy maga az örökkévalóság, mely név a vallási nyelv leggyönyörűbb virága, sem egyéb, mint a végnélküli fejlődés, átmenet fogalma; hogy a határtalan mindenségben tényleges nyugalomról szó nem lehet, hogy életünk minden egyes percze egyszersmind része is az örökkévalóságnak.

Nyilvánvaló, hogy csakis e szempontból igen nagy fontosságú, ha mi *átmeneti korszakról* beszélünk, mert épen akkor szólunk róla leggyakrabban és leghangosabban, midőn az emberiség életében akár politikai, akár egyházi téren küzdelemteljes napok állanak be, olyanok, hol új elvek szembeszállanak a régiekkel és vagy a véres csatamezőkön ütköznek össze vagy a tudósok szobáiból nyilzáport röpitnek egymásra. Szólunk róla pedig ily körülmények között azért, mert lelkünket áthatja azon velünk született, kiirthatlan remény, hogy rendeltetésünk czélja felé vezető haladásunkat a legnagyobb küzdelmek sem akadályozhatják meg, és azért, mert a végnélküli fejlődésben bebekövetkeznek a krisisek, a midőn a pályafutásukat bevégzett elvek sírba szállanak és új eszmék lépnek ki a tettek mezejére. Ily krisisek képezik a történelem *korszakalkotó mozzanatait*, a lejárt idő zár- és az új idő kezdőpontját. E ponton innen az élet minden tekintetben más alakot, irányokat, törekvéseket mutat fel, mint a melyek e ponton túl létezének és a mult tengerébe hulltak alá.

Megvallom, nem találok szavakat annak ecsetelésére, mily kiapadhatlan forrása a vigasztalásnak és bátorításnak ezen szünetnélküli fejlődés azon eszmék és elvekre nézve, melyek rendeltetésük célját még el nem érték és még folyvást kivont fegyverrel a harczsíkron állanak, küzdve azon ábrándokkal, melyek emberi intézményeknek, történelmi tüneményeknek sérthetlenségben stabilitást, végnélküli létet, örökkévalóságot vindicalnak.

Különben nem is szükséges, hogy az ember emez igazság bizonyítása céljából fennkölt lelkesedés és ihlettség után epedjen, egy futó pillantás a történelemre egészen kétségbevonhatlanul bizonyítja, hogy megállapodás nincsen, hogy minden *universalis eszme* megtermi a maga korszakát s halad előre — felfelé — míg a gyarló, emberi érzékek által a lehető legnagyobb megvalósítását elérte, aztán elhíntett magvából keletkezett új eszmék lépnek vele szembe, hanyatlani kezd, kis ideig még tengődik, de hervadása feltartartózatlanul végbe megy, sirba száll, és csak a történelem által neki emelt sírkövén olvashatni, hogy egykor létezett.

A keresztyén eszme pályafutásán ezt tisztán szemlélhetni. Midőn 451-ben a már oszladozó félben levő nyugoti római birodalmat Attila a catalauni csata által alapjaiban megrázkódtatta és 476-ban Odoacer, ki Orestest megölette és fiát Romulus Augustulust leköszönésre kényszerítette, halomra döntötte, az ó-kor végnapjait érte volt el és a keresztyénség, germán népekkel jövén érintkezésbe, megalkotta a középkort, melynek tette az, hogy a romba omlott óriási római világuralom helyén szintoly hatalmas egyházi uralmat épített fel. Lépcsőnként haladott az egyházi eszme ezen büszke cél felé. Nagy Károly haláláig (814.) még csak gyermekkorát éli, miután a megindult népvándorlás csak ez időközben csilapul le és az újonnan keletkezett államok egymásközti harczai törekvéseit tetemesen akadályozzák. De 814-től 1096-ig — hol az első keresztes hadjárat megindul — erősödni és mélyebb befolyást kezd gyakorolni, míg innen 1273-ig különösen VII. Gergely és III. Innocenz pápák genialis erélyessége folytán hatalmának tetőpontját éri el. Eszméjének győzelme a középkor virágzási időszakát képezi. Ezen ponttól kezdve hanyatlani kezd eddigi alakja tekintetében. A fenhéjazó vallási ábrándok a szervezet tömörültségében, a pápai hatalom túlcsigázásában, a dogmatikai csudák számtalanságában és nagyszerű templomok építésében büszke vágyaiknak emlékeit lerakták és megfeszített

erejüket kimerítették volt; azon forduló pont felé siettek, mely a történelemben ez 1492-dik évve jeleztetik.

Bierbrunner Gusztáv.

(Vége köv)

T ü n ö d é s e k.

(Folytatás.)

A magyar protestáns és illetőleg ref. egyháznak sajátos helyzete és viszonyai vannak, milyeneket másutt hiában és hasztalanul keresünk; épen azért magoknak a lelkészeknek is, mint az egyházi élet fő tényezőinek, kötelességeik és feladataik sokban eltérők, mondhatni nehezebbek, felelősség teljesebbek mint más országbeli protestáns és specifice ref. lelkészeké. — Én most célomhoz képest kiválóan a ref. egyházzól és annak lelkészeiről beszélek.

Az eddig mondottak szerint a lelkésznek hitben erősnek, épen azért jellemzilárdnak is, képzettnek, az igazságot keresőnek, szellemi munkásságra hajlandónak s ennél fogva önművelődésre is képesnek kell lennie. Ámde mindez nem elég. A lelkész bármily-képzett, bármily tudós legyen is, ha elragadó ékes nyelven hirdeti is Istennek beszédét, ha tudományának híre és dicsősége sok országokat betölt is, de elzárkozik a világtól, csekélyli vagy fel nem fogja a gyakorlati tevékenység igazi fontosságát, ha nem egyéb mint szóbatudós s jeles predicator, hivatását a maga igaz lényegében, egész teljében be nem töltheti; neki egész lelkével, szíve meleg szeretetével át kell ölelnie az egyházi életet; kis és nagy dolgokban, szellemiekben úgy mint anyagiakban tényezőnek, intézőnek, vezérlőnek, vagy közreműködőnek kell lennie. A lelkész tehát nemcsak tanító és hitbirtető, erényprédikáló, hanem egyházának igazi pásztora, gondviselője tartozik lenni; hitét jó cselekedeteiből, hivatalára méltó voltát hívei és egyháza iránti buzgó és fáradhatatlan, önfeláldozó szeretettel teljes munkássága és gondoskodása által bizonyíthatja meg; a lelkész tehát tartsa szüntelen szemei előtt Pál apostol ama magasztos szavait: semmivel nem gondolok, az én életem is nekem nem drága, csak elvégezhessem örömmel az én pályafutásomat és a szolgálatot, melyet vettem az ur Jézustól, hogy bizonyosságot tegyek az Isten kegyelmének evangéliomáról. (Csel. XX. 28.); a lelkész ne feledkezzék meg továbbá a megváltó parancsáról: „legeltesd az én juhaimat.“ (János ev. XXI. 15.) Mert nemcsak Péternek, hanem általában az igehirdetőknek adatott e parancs.

A lelkész hát legeltetője, pásztora, gondviselője az ő egyházának. Bizonyára a tanítás és gondviselés vagy lelkipásztorkodás együtt elválaszthatatlanul fejezik ki a lelkésznek nagy és jelentőségteljes feladatát.

A lelkipásztorkodás nálunk magyar reformátusoknál, mint irám, sokkal szélesb körű, több águ, mint más országbeli reformátusoknál, épen azért felette nehéz, de annak épen legsajátlagosabb része, a szoros értelemben vett lelki gondozás majdnem egészen elhanyagoltatott.

Nem vád, nem megrovás ez egyházunk és annak munkásai iránt; sőt ha komolyan vizsgáljuk egyházunk helyzetét a multban és sok tekintetben még a jelenben is, önámítás nélkül mondhatjuk, hogy az volna a csoda, ha egészen más-képen volna.

A mi egyházunk százados küzdelmek, az önfentartás örökös harcza közt élte napjait; e harczok időnk, erőnk te-

vékenységünk legnagyobb és legdrágább részét emésztették fel, nyelték el; a a belső tevékenység, a belülről irányuló munkásság helyett figyelmünket kívülre az ellenséges viszonyok és emberek félelmes mozdulataira kellett akarva nem-akarva fordítanunk. Innen sajátságos ellenzéki, polemicus hajladósága, mondhatnám típusa fejlődött ki egyházunknak; innen magyarázható ki bizonyos irányban gyanakvó, merev és hajlíthatatlan, majdnem megtörhetlen jellemvonásunk, mely az egyház szervezetével egybeforva a hősi bátorságnak, lelki nagyságnak annyi fényes, kiemelkedő nagy tettét mutatja fel. Bizonyára, ha annyi erőt és tevékenységet áldozhattunk volna egyházunk benső életére, a mennyit annak külföldiért el kellett vesztegetnünk, vagy ha még inkább nekünk osztatlan erővel egyházunk életfáját kellett és lehetett volna ápolnunk és öntözgetnünk, egyházi életünk ma sokkal fejlettebb, igazibb, virágzóbb, keresztyéni erényekben gazdagabb, termékenyebb egy szóval áldásosabb volna.

De nekünk nem csupán egyházunk léteért, vallásos meggyőződésünkért kellett küzdenünk; a mi harcaink sok esetben a haza szabadsága, a politikai alkotmányosság, a politikai autonomia, a magyar nyelv és nemzetiség harcainak is voltak. A magyar haza s a ref. egyház sorsa elválaszthatatlannak látszott. A szabadsághoz való ősi magyar szívós ragaszkodás s a kálvini presbyteri, mondhatnám igazán evangyeliomi elvek cultusa mellett ez másként nem lehetett; e két dicső alappól kisarjadzó szellem a küzdelem tüze által csak élesztetett. Ezért lettünk mi nemcsak az egyháznak hanem a hazának is rendíthetetlen harcosai, ezért vittünk a politikában is sokszor döntő harcot s szerettük meg tulságig a politikai harczmezőt is; ezért a politizálás csaknem vérünkbe ment át immár s lelkészeink egy része ma is a politikában leli főgyörförét, felhurcolja a politikai kérdéseket a szószékbe is, vallást és politikát egybekever, az evangyeliom szinaranyát a politikai korteskedés nagyon is földi sarával egyelítvén. A politizálás ezelőtt lehetett kényszerűség, de ma nem az; ezelőtt a ker. egyháziasságnak nem vált javára, ma valóban kárára van; ezelőtt talán egyik fontos kiegészítője volt a lelképásztorkodásnak, a hívek együtt és fenntartásának, de ma nem az; hagyjuk el ezt a tért, mely reánk nézve ugyis üdvetlen s bizzuk hívatott világi jeleseinkre s míg ők a politikai harczmezőn szedik a koszorut, mi ama koronáért harczoljunk s annak elnyerésére segítsük híveinket, melyet az evangyeliom az élet koronájának nevez.

(Folyt. köv.)

Falusi levelek.

XI.

(Folytatás.)

De nem megyek sem a Nyírbe sem Szatmárba több példáért, saját egyházaimat veszem fel. A hatvanas évek elején egy meglehetősen zilált helyzetű egyház lelkészévé választottak meg; iskolája egy szűk viskó, lelkészlaka egy rostás fedelű rozszant fabódé, temploma újonnan töldött, de belől bevégzetlen mű, üres pénztár, szegénység, vezető nélküli egyszerű nép, közöttük egy korlátolt felfogású semmittevő tanító, s én mint tapasztalatlan ifjú lelkész, ily környezetben találtam magamat.

Egy nagy szerencsém volt — népem szeretett teljes bizalommal s e ragaszkodásban találtam fel az eszközt, mely átalakította azon egyház viszonyait; legelső gyűlés alkalmával nyilvánították, hogy lelkészi lakot akarnak építeni, de én mint Zs. S. szerint önző ember, felvilágosítottam őket arról, hogy a fentebbi viszonyok között első teendőnk az iskola építése, magam várhatok, de 70—80 gyermeknek iskola kell; belenyugodtak, pénztárunkban mindössze 30 frt volt, de egyesek azonnal 250 frtot ajánlottak, mely ajánlat később általánossá lett, azután fa-, kő-szállítással kerestek évenként 4—500 frtot, minden esztendőben csináltunk valamit; az egyháznak rendes jövedelme az adót is alig fedezte, fuvarozás, adakozás volt minden segélyforrásunk s 8 év alatt lett iskola, lelkészlak minden igényeknek megfelelő, templomunkat belől teljesen rendbehoztuk, adósságot nem csináltunk. Még egy példát mostani egyházam multjából. A hatvanas évek elején azt lehet mondani, itt sem volt semmi; egy rozszant fatemplomocska, avult iskola, igen szerény paplak, 300 frtnyi tőkepénz, szegény nép; egy tűzvész a paplakot is megemésztette, mely biztosítva nem volt, az ellagott lelkész magába vonult csendes életű, már intézésre alkalmatlan lett. De volt egy lelkes Nehémiás, egy páratlan jószívű, nemes lelkű főgondnok, ki az egyház ügyeinek élére állott, tett, buzdított, példát adott és nem eredménytelenül, mert először 300 frttal templomépítéshez fogtak, valódi vakmerő erőlködés, de a mindenható jó termetést adott, az egyháznak földje azonban oly csekély, hogy számban sem vehető, megtizedelték tehát a hívek saját termésüket, a főgondnok tette az indítványt, ő kezdte meg szekereivel a buza és tengeri dézmaadást, a többiek követtek és ekképen 4 éven át földjük termését, zsebjöket, munkásságukat felhasználva, diszes templomot, tornyot építettek, aztán lelkészlakot, iskolát, orgonát állítottak, ha pénzben fennakadás volt, a főgondnok tárczája készen állott adni akár mennyit részint szivességből, részint kamatnélküli kölcsön gyanánt s alig 7—8 év alatt azt lehet mondani semmiből fenállott minden, majdnem 20 ezer frtba került építkezés bevégezve lett. — Ha Szoboszló népessége aránya szerint 7—8 év alatt ily áldozatot tenne, 342 ezer frtot állítana elő, ha pedig birtokaránylag akarna versenyezni, 700 ezeren felül kellene kimutatni adományát. A 70-es évek elején hívtam közéjük a bizalom, az építkezéseket bevégezve találtam, még 1400 frt tartozás terhe volt az egyházon. Következett az 1873-iki szomorú év, a kolera dühöngött, a termés szűkös volt, pénzkrisis állott elő, megviselt bennünket minden, s ez év lejártával az egyház főgondnoka előadja, hogy soknemű veszteségei folytán szükségli az 1400 frtot; ha ő annak idejében adhatott, jóttehetett, örült, de most kényszerülve van felkérni a híveket, hogy valami módon fizessék ki az 1400 frtot. Ismertük helyzetét, tudtuk, hogy igazat mond, nem akartunk hálátlanok lenni, pénzt kerestünk, zörgettünk sok helyen, itt elutasítottak, amott távol jövőre biztattak; mit tegyünk? Azt mondja az egyik egyháztag: „Tiszteletes ur! tessék kiszámítani birtokaránylag, kire mennyi esik abból az adósságból,” méltányos kulcs szerinti kiszámításomat elébe terjesztém a közgyűlésnek, elfogadta és a hívek zsebökből kifizették; a legjobb módú egyháztagokra 35 forint esett, de tudnunk kell, hogy a legjobb módú egyháztagok 15—16 kat. hold földdel bíró gazdák. — És ha mostan

viszonyai között ismertetni akarom egyházam helyzetét, követezőkben tüntethetem azt fel:

Népesség 700 lélek, kik földművesek, idegen vallásúak ezen kívül 85-en, határunk 1273 kat. hold, melyből a református lakosoké 710 hold. Lelkész használ 48, tanító 24, egyház 16 holdat 1100 □ ölével, azonban az egyház a tanítói hivatalt nem akarva még gazdálkodással is terhelni, annak földjét maga kezeli, s ad tanítójának évi fizetésébe 650 frt készpénzt, kényelmes lakot, 1½ hold házikertet,*) melynek évi jövedelme, mivel a tanító gyümölcsfa nemesítéssel is foglalkozik, 2—300 frt. Az egyház vegyes jövedelme, 5—600 frt, kiadása — a belhivatalnokok fizetésén kívül, mely külön kezeltek — 4—500 frt. Tökepénze 2500 frt, szerzett földje 4 hold. Önző tanácsaim után megtette e nép, hogy tandíj nálunk nincs, be van olvasztva a tanító fizetésébe és a gazdag gyermektelen ember zúgolódás nélkül fizeti a reá birtokaránylag eső többletben a szegény gyermekeiért eső tandíj pótlékot. Tandíjmentes szabadiskolázás van még a más vallásuaknak is nyitva. A hívek köz munkában szolgálnak évenként az egyház javára átlag 250 gyalog és 100 igás napszámot. Egy lélekre esik évenként 1 frt 50 kr. egyházi adó.**)

Azonban ily kevés földbirtok mellett csakugy élhet meg a nép, hogy más határon is dolgozik; házi iparral évente 2—3000 frtot, fuvarozással ugyanannyit, zöldség termelésből 8—10,000 frtot vesz be. Jelen inséges évben midőn a kormány segélyjét felajánlották, azt nem vette igénybe. Ha Szoboszló s a többi nagy egyházak birtok és népesség arány szerint ennyit áldoznának, talán lenne elég iskolája a mi segítségünk nélkül is.

A lelkészi fizetést nem sorolom el, Zs. S. viszonyítsa a tanítóéhoz, de az önző vádra annyit meg kell jegyezni, hogy egyházam most ez egyházmegyében első osztályú, tervezetem szerint pedig népességi aránya szerint épen a 4-ik osztályba esnék. Hiszen kérem, ha oly szegény és elhagyott egyházban laktam, mely Szoboszló és társai segélyére szorulna, a világért sem fogtam volna tollat kezembe a végett, hogy oly domesztikai tervezettel álljak elő. Így is tudtam én jól, hogy mit fognak mondani a nagy népességű alföldi egyházak, nem lepett meg Zs. S. vádja sem, sőt épen az lett volna előttem bámulatra érdemes meglepetés, ha nem ily vélemény szülemlett volna apostoli keblében az én javveszékeltő segélykiáltásomra.

De gondo om azt is, hogy kérdésbe teszi Zs. az elsorolt példák után, miért ajánlom én a kisebb egyházakat a nagyobbak támogatásába, ha azoknál a buzgóság és áldozatkészség kipótolja a tehetség hiányát? Igazsága van, nem is a felmutatott példájú és az azokhoz hasonló egyházakért óhajtanám én az egyenlő közös teherviselést, hanem azon igen sok kis népességű egyházakért, melyekben akár az intéző, lelkesítő, példa mutató kezek és szellemek hiányzanak, akár a helyrajzi fekvés, szegénység, idegen vallás és nemzetiség közé ékelttség siettetti a végpusztulást; ezeket mentsék meg önök: nekünk a felmutatott viszonyok között elég a mostani nehéz időkből magunkat fentartani, többet nem birunk, mi létünkért ezt örömmel, készséggel áldozzuk, sőt a mit elszakaszthatunk, azt mi is szeretettel megosztjuk a szűkölködőkkel, de

*) Azt hiszem felér egy gymnázialis tanár fizetésével?

***) Határozottan állítom, hogy egész Szatmármegyében az egyházi teher a mérsékeltetek közül valók egyike.

a késő kor vádja az elpusztultakért nem minket, hanem önöket fogja sújtani, kik földi vagyonban, népességben gazdagon, hidegen nézik a szegény hitfelek széledését, sőt még maguk iránti kötelességek teljesítésében is oly hanyagok. — Azonban szeretem hinni, hogy nem sokan vannak Zs. S.-ral

Menjünk tovább érveinek lezállításában, folytassuk még egy falusi levélben nézeteink védelmét és végezzük be.

S—s.

V i s z o n v á l a s z

Dóczy Imre nagy-ari ref. tanító urnak e lap 15. és 19. számaiban megjelent „Néptanítók tovaképzése” című cikkére.

E lap f. évi 12-ik számában elég terjedelmű s kellőleg átgondolt cikkem látott napvilágot, melyben a működő néptanítók tovaképzése s felületes ismereteik kibővítése szükségességét körvonaloztam; s e cél elérhetésére a nyári nagy szünetben — Debreczenben, egy hat hétre terjedő s a tanképesítésre előkészítő pótanfolyam megtartása szükségességét, a gyakorlati életből merített példákkal óhajtottam bebizonyítani.

E cikkemre Dóczy Imre nagy-ari tanítótársam, e lap 15-ik számában megjelent „észrevételében” a tanítók tovaképzése szükségességét beismeri ugyan, ámde a kérdéses pótanfolyamnak megtarthatását, — palam et publice — határozottan elejtettnek jelenti ki.

Remélem, hogy megbocsát D. I. kartársam, ha arra kérem, hogy olvassa át figyelemmel a mult 1878. év július 23, 24 s 25-ik napjain tartott egyházker. gyűlés j. k. 205. számát. Mert ezen egyh. ker. gyűlés idézett száma volt azon indító ok, melynek alapján a mult 1879. évben e lap 22. számában a tanítók tovaképzése s a tanképesítő vizsga letehetését elősegítő hat heti pótanfolyam megtarthatása módzatairól szóltam. Cikkemben, nem csak a tanítók tovaképzését, hanem a szóban lévő pótanfolyam megtarthatását is elég kimerítően körülírtam; s ha egy kis fáradságot s utánkeresést nem sajnál, saját szemeivel fog mindezekről meggyőződni.

Annakokáért nagyon merész s kissé át nem gondolt állításnak kell neveznem D. I. ur cikkének azon passusát, melyben a tanképesítésre előkészítő pótanfolyamot elejtendőnek nyilvánítja.

Majd cikke végén D. I. ur ígéretet tesz a felől, hogy megszűlteti azon módozatokat, melyek nyomán önképzésünket eszközölhetjük.

És végre e lap f. évi 19. számában „a néptanítók tovaképzése” cím alatt napvilágot látott az általam várva várt cikk; melyre nt. szerkesztő ur engedelmével egyéni elfogulatlan észrevételeimet megtenni bátorodom.

A kérdéses cikk két első kikezdésére csakis annyit jegyezhetek meg, hogy: vesünk fátyolt a multak eme sötét képeire s az adott körülményekkel pedig alkudjunk meg.

Továbbá, én nem azon csudálkozom, hogy sokat kívánunk tőlünk tanítóktól, hanem igenis azon, hogy még többet nem kívánunk. Már aztán hogy abból a megígért s pontosan mennél ritkábban kiszolgáltatni szokott 300 magyar frtból, vagy az ennek megfelelő s évről-évre hátrálékban mutatkozó háromszor megrostált naturálékból 3—6 tagból álló családos tanító, hogy és mimódon tud a mai kor kívánalmainak megfelelőleg a legkorlátoltabb háztársás mellett is megélni; ezt — megvallom

— szégyenlem papirra tenni, hanem a ki nem hiszi, próbálja meg. A naturalék fizetésére önkénytelen jut eszembe eme találoan jellemző két sor:

A papnak fizetnek kinnal, ügygyel, bajjal,
A szegény rektornak silány rostaajjal.

No de ne panaszkodjunk, mert még akadhat ember, ki megbotránkozik benne, s azt mondhatja: érdemeljük ki előbb a tanítók tisztességesebb s rendesebb díjaztatásukat, akkor nem lesz okuk a panaszra. Lehetetlen e követelést keserűen meg nem mosolyogni, s azon kérdést tenni fel: Uraim! fenn és lenn, mit mondanának akkor önök, ha a gondviselő jó Isten azt mondaná a buzatermő szántóföldeknek s borteremő hegyeknek: Ti szántóföldek és borteremő hegyek! teremjetekek előbb buzát, bort bővséggel, s ha parancsomnak engedtekek, majd csak azután adok reátok áldásthozó harmatot, esőt és meleget.

Azonban sietek D. I. ur idéztem cikke 1, 2, 3, 4 pontjai alatt felhozott — a tanítók önképzése s műveltsége megszerzésére vonatkozólag felemlített eszközökre és módoszatokra nézeteimet elmondani. Hogy minden egyének, kinek napjainkban hivatalos címe: „tanító“ minden esetre és elengedhetlen kelléke, hogy művelt ember legyen, hogy a műveltség jelenkori előhaladottságához képest, a társadalom műveltebb köreiből szivesen látott lehessen, óhajtom én is. Ámde ha az illető tanító műveltsége, csakis szóvirágok halmaza, társalgása üres csiszoltság vagy épen majomi utáuzása előkelő körök szokásainak, megfelelő benső nélkül, s ha ama felsőbb kör egy-két tudományos képzettségű tagja kezdi észrevenni, hogy az illető tanító ismeretköre nagyon nagyon szűk, ismeretei felületesekek, nyilatkozatai, okoskodásai pedig alantjáró értelemre mutatnak, bizony-bizony merem mondani: hogy az ő látszólagos műveltsége ő nekie semmit vagy épen keveset használ; s fájdalom! nem ritkán nevetés tárgya, s azon csinált virághoz hasonló, mely rövid ideig szemképráztató, választékos ékességével gyönyörködött ugyan, ámde az üde illat, mely minden virágnak értékét annyira növeli, nála hiányzik.

Azonban osztom s magamévá teszem én a néptanítók lapja ez évi folyama valamelyik számában dr. Emericz ur tollából került a „tanító és illem“ című cikkben a tanító személyétől megkivántató illemtudást; hanem azért ki merem mondani, hogy az ott felsorolt összes ildomos magaviselettel ékeskedő tanítók művelt maguktartását s ildomoságukat becesssé, a felsőbb körök előtt értékesé, a társadalom drága gyöngyév, a népnek valódi apostolává minden esetre és első sorban az alapos képzettség s tágismeretkör fogják tenni. Ugyan kérem, mit mond és mit tarthat a művelt értelmiség egy olyan tanítóról, ki kellő műveltsége s ildomos magaviselete dacára is ismeretek dolgában, alig egy lépéssel van előbbre tanítványainál; s ha tanítványa egyike vagy másika oly kérdést talál hozzá intézni, mely a napi lecke keretén kívül esik s ha ilyenkor látja a gyermek, hogy egyenes és világos felelet helyett tanítója zavarba jó, fülig pirulva, fűhöz-fához kap, nemde elveszti a gyermek tanítója iránt táplált bizalmát és tiszteletét?

Stiglicz Albert,

f.-almási ref. tanító s orgonista.

(Vége köv.)

Miniszteri intézkedés.

A felekezeti jogakadémiák ügyében a vallás- és közoktatásügyi miniszter az egri érsekhez, a pécsi püspökhöz, az ág. hitv. evangélikusok egyetemes felügyelőjéhez, és a tiszántúli, tiszáninneni, dunamelléki és dunántúli helyét hitvallású superintendensekhez, a felekezeti jellegű jogakadémiák ügyében a következő intézkedést bocsátotta ki:

Közönségesen elismert és több oldalról nyilvánosan is kifejezést nyert tény, hogy a hazai két egyetemen kívül fennálló s részint állami, részint a tanulmányi alaptól fenn tartott királyi, — részint felekezeti jogakadémiákon egyfelől a jogi szakképzés nem áll a kor színvonalán, másfelől a jogi pálya általok, az egyetemihez képest már csak vidékbelieknek könnyebb hozzájárulhatóságuk folytán is tetemesen megkönnyítettén, ebben van legalább egyik oka, azon szintén közönségesen elismert sajnós, sőt már-már agasztóvá váló másik ténynek, hogy a jogi pálya, mint kenyérkereseti sokkal több egyént von magához, mint a mennyit azután tisztességesen ellátni képes s a mennyit a különböző szakpályák kellő egyensúlya az állam és társadalom érdekében megkívánna. Ebből foly, hogy egyfelől a birói pályára többen készülnek és jelentkeznek, mint a mennyit a bíróságoknál elhelyezni lehet, másfelől s különöseu az ügyvédek száma az országban már is túlságosan elszaporodott s a társadalmat egy ügyvédi proletariattal fenyegeti, mely mégis élni kívánván, sokszor meg nem engedett, vagy legalább az egyesekre nézve káros eszközökhöz is kénytelen önfentartása érdekében nyulni.

E sajnós tapasztalatok birnak engem arra, hogy a már létező s esetleg még nagyobb mérveket is ölthető bajnak orvosszereit keressem.

Hogy a jogi tanpályára tulságos számmal özönlő fiatal-ság, a jogakadémiai éveknek az egyetemiekhez hasonlóan négyre kiterjesztése, és az ügyvédi vizsgálatra bocsáttatának tudori szigorlatokkal való nehezítése dacára sem apadt, sőt folyvást még növekedik, a tapasztalat azt bizonyítja, hogy a tanpálya szigorítása alig tekinthető a baj orvosszeréül. A jogi pálya még most is tetemes számú fiatal erőt von el egyéb, a társadalomra nézve szintoly fontos pályáktól s ennek oka egy részben abban is keresendő, mert a túlságos nagy számban létező vidéki jogakadémiák, melyekből egy nagyobb vidéknek kettő, három is jut, annyival inkább magukhoz vonják a vidékbéli tanuló ifjúságot, mivel — a kivált állami felügyelet és vezetés alatt nem álló jogakadémiákon — a tudományos színvonal s a tanuló ifjúság iránti követelmények az egyeteminél tagadhatlanul alantabb fokon állanak, de még az állami és a tanulmányi alaptól fentartott kir. jogakadémiákon sem érik el az egyetemi színvonalat.

S mivel az is tagadhatatlan, hogy két tudomány-egyetemi jogi kar s tizenhárom jogakadémia hazánk e részbeli szükségletét messze túlhaladja s kétszeresen káros, mert a mellett, hogy jogi pályára túlságos számmal vonja a haza ifjúságát, fentartásuk költségeinek is tetemes része más közoktatási célokra gyümölcsözőbben volna felhasználható, mindezeknél fogva a baj orvosszerét, legközvetlenebbül a fennálló tizenhárom jogakadémia egy részének megszüntetésében, vagy kevesebb számú, de magasb szín-

vonalt jog- és államtudományi karokba összeolvasztásában vélem keresendőnek.

Részemről hajlandó is volnék mind a nagy-szebeni állami jogakadémia, mind a tanulmányi alaptól fentartott négy kir. jogakadémia egy részének megszüntetése, illetőleg összeolvasztása iránt Ő császári és apostoli kir. Felségéhez legalázatosabb előterjesztéssel, illetőleg a (szebeni jogakadémiára nézve) a törvényhozáshoz javaslattal járulni, ha attól nem kellene tartanom, hogy a közvetlen rendelkezésem alatti jogakadémiák megszüntetése a jogi pályára tóduló ifjakat nem más pályákra, nem is az egyetemekre, hanem a nekik könnyen hozzájárulható felekezeti jogakadémiákba fogná terelni s így a cél, mely engem ama lépés megtételére bírta, legkisebb részben sem érthetnék el.

Mielőtt tehát e részben a kellő helyen előterjesztést és további intézkedéseket tennék, tisztelettel felhívom címet, hogy az általam fentebb mondottakat fontolóra vevén,

(3 s esetleg az ágostai hitvallású evangélikus szuperintendensekkel és az illetékes egyházkerületeikkel is tárgyalván)

(4, 5, 6 és 7 s esetleg az ezen irányban általam szintén fölhitt három hely. hitvallású superintendens társával (mivel az erdélyi nincs érdekelve) és illetékes egyházkerületeikkel is tárgyalván),

méltóztassék (sziveskedjék) az iránt nyilatkozni, hajlandó volna-e a főhatósága alatt álló jogakadémiát (4 jogakadémiákat) vagy egyszerűen megszüntetni s az eddig arra fordított költségeket a hatósága alatti másnemű és szükségesebb tanintézetek virágzóbb állapotba helyezésére fordítani; — vagy esetleg más — hasonló irányú (felekezeti) jogakadémiával jog- és államtudományi karrá olvasztva össze ez által egyfelől a tulságos számú és felesleges jogakadémiák kevesbitéséhez, másfelől a jövőre is fentartandók tudományos színvonalra emeléséhez maga részéről hozzájárulni.

Bár részemről a jogi képzést akár csak a magasb műveltség, akár a hivatali, bírói, ügyvédi, sőt törvényhozói képesség megszerzésére irányuljon az, első sorban állami érdeknek és feladatnak tartom: mindamelllett sem vonom kétségbe a felekezeti érdeklődés és arra irányzott törekvés jogosultságát — ha az kellő határai közt marad s az állami érdekeket nem érinti — hogy saját szellemében berendezett intézetekben adhassa meg ifjainak a jogi képzést is; s épen azért valamennyi felekezeti jogakadémia megszüntetését nem is sürgetem; csak az intézmények és az országos szükséglet közötti helyes arány eltalálása az, mire jelen fellépésem irányul s a mihez (cím) hozzájárulását és közreműködését ezennel tisztelettel és ismételve kikérem.

Kelt Budapesten, 1880. évi július hó 8-án.*)

Tudósítás

a magyar reformált egyház egyetemes tanügyi bizottságának Budapesten f. évi július 1-ső napján megkezdődött tanácskozásairól.

(Folytatás.)

Julius 3 ik napján.

Az egyetemes tanügyi bizottság az ugynevezett női középtanodákat nem pártolja, de akarja, hogy a leányok számára magasabb műveltséget adó iskolák állittassanak fel,

) E miniszteri intézvényt curiosum gyanánt közöljük. Szerk.

ennélfogva felsőbb nőnevelő intézetek szervezetének készítése végett bizottságot küldött ki oly utasítással, hogy munkálatait mielőbb beterjessze,

A középiskolák igazgatása és hatóságairól szóló §-ok felvételén a 177. §-nál a gymnáziumok iskolaszéke helyett igazgatótanács fogadtatott el.

A 178. §. elé igtatandó új §. az igazgatótanárválasztást szabályozza ilyformán: Az igazgatótanárt választják olyan gymnáziumoknál, melyeket egyes egyházközségek tartanak fenn: a tanárok s az egyháztanács kebeléből e célra kiküldött s a tanárok számának megfelelőleg választott presbyterek, együttesen; az egyházmegye vagy pártfogóság által fentartott középiskoláknál a tanárok s az egyházmegye vagy pártfogóság kebeléből egyenlő számmal kiküldött tagok testülete; az egyházkerület által fentartott iskoláknál pedig a tanárkar meghallgatása mellett az egyházkerületi közgyűlés.

A 184. §. ily módosítást nyert: „A tanárok fegyelmi ügyeiben első fokon az egyházkerületek kebelében létező középtanodai tanárokból alakított 5—7 tagú becsületbiróság ítél, melynek tagjait minden egyh. kerület 2 vagy 3 évenként választja; másod fokon az egyházkerület és harmad fokon az egyetemes egyháztanács ítél.

A főiskolákról szóló rész kevés változtatással letárgyalván elnök ur előterjeszti, hogy a múlt évi értekezletből 9 osztályú gymnázium számára tanterv készítés végett kiküldött albizottság munkálatait több egyházkerület nem vette tárgyalás alá, kijelentvén, hogy előbb az egyetemes tanügyi bizottság nézze át és vizsgálja meg e dolgozatokat s azután küldessenek azok meg a kerületeknek stb. Ezután a tanterv tárgyalás alá vétetett.

Mindenekelőtt a gymnázium célját ily szövegezéssel fejezte ki a bizottság: „A gymn. tanítás célja az emberi szellem arányos és összhangzatos kifejlésztése, az általános műveltségre szükséges ismeretek megszerzése, a tudományos egyetemi előadások sikeres hallgathatására képesítés a tudományos szakpályákon biztos haladhatásra.

Julius 4 ik napján.

A gymnáziumi ismeretek egységének biztosítása végett szükség lévén arra, hogy bizonyos főtantárgyak körül csoportosittassanak a többiek, ily főtantárgyakul vagyis a gymnáziumi oktatás boltívei nek oszlopai gyanánt jelöltettek meg: 1. a magyar mint nemzeti nyelvünk; 2. a classicus görög és római nyelvek mint a műveltség ő forrásai s mintaszerű képzési hatással bíró nyelvek; 3. a mathesis mint az észnek főfő gymnastikája.

Az albizottsági munkálatban azon kérdés vétetvén fel, hogy mennyi időt kell a gymn. tanítás körében felvett tantárgyak tanítására fordítani, hogy ha mi az emberi szellem összhangzatos kifejtésére törekvés mellett növendékeinket a felsőbb tanulhatásra kellőképp elő akarjuk készíteni, az egyet. tanügyi bizottság általános többsége azon nézetet emeli érvényre, hogy a mai gymn. képzésnek sok tekintetben kifogás alá eshető hiányos volta főleg abban áll, hogy a felsőbb tanítás alapjául szolgáló tantárgyakat a gymn. tanulók legnagyobb része 8 év leforgása alatt sikerrel meg nem tanulhatja, hanem azokon csak felületesen hatolhat át, nincs

kellő idő a hallottak és tanultak feldolgozására s azon gyakorlat megszerzésére, hogy a gymn. növendék gondolatait és ismereteit rendszeresen fogalmazni képesítve legyen: hogy tehát a gymn. tanítás ezen túlterheltségtől és túlhalmozottságtól megmeneküljön, a legműveltebb népek példáit is követve a gymn. tanpályát 9 évben kívánja meghatározatni, de szükségesnek tartja az egyet. t. biz. kiemelni, hogy: a) a gymnáziumi 9 évi tanpálya egy egységes tanfolyamot alkot s ezen tervezettel távolról sem az 50-es évek előtt gyakorlatban volt lycealis rendszer szándékoltatik visszaállíttatni, mely szerént a tulajdonképi gymnázium 6 osztályból állott, a felett volt a bölcsészeti tanfolyam 3 évre berendezve, ezen 9 év egy egybehangzó oktatási kört képez, melyben éretik el és fejeztetik be azon képzési feladat, mely a gymnázium céljául kitűzetik. Épen azért a valódi gymnáziumnak 9 évi tanfolyamot kell magában foglalnia, a már létező intézetekre nézve annyi azonban megengedhető, hogy ott hol nem birnak 9 osztályú tanintézetet tartani fenn, de helyhez kötött jelentékeny alapítványok vannak, 4 vagy 6 osztályú középiskolák továbbra is fentarthatók, de 8 osztályuak nem.

b) Bárha a bizottság általános többségének legjobb meggyőződése szerint a 9 évi tanfolyam felel meg a gymn. oktatás valódi céljának s annak életbeléptetését a tanügy emelése és biztosítása céljából minél előbb óhajtja, de miután a tényleges viszonyokkal áll szemben a magyar ref. egyház, midőn gymnáziumait reformálni s átalakítani akarja, némely körülményeket figyelmen kívül nem hagyhat, hogy t. i. jelenleg a hazai teljes gymnáziumi oktatás 8 évre terjed ki; továbbá épen most van célba véve a középiskolai oktatásnak országos törvényre való rendezése is, és bárha a békekötésekben és országos törvényekben a gyökerező jogainál fogva a magyar ref. egyház a tanítás és tanulás módját, szabályzatát és sörrendjét önmaga állapíthatja meg és rendezheti, mindamellett be kell tenni azt várni, hogy a hazai középiskolai tanügy országgyűlésileg miképen fog rendeztetni, mert ahoz az iskolák közt létező kölcsönös öszhang uralkodó elvénél fogva is már szükségképen alkalmazkodni kell: nem sürgeti ezen 9 évi tanfolyamnak azonnal keresztül vitelét, csak rá kíván mutatni mint nézete szerint a legjobbra és biztos intézményre oktatásügyünk mezején. Egyszersmind az egyházkerületek és az egyetemes konvent figyelmébe azt is bátor ajánlani, hogy ha szintén osztani fogják ezen nézetet, a minisztériumhoz vagy törvényhozó testülethez ezen 9 osztályú tantervet előterjeszteni siessenek.

* * *

Elnök ur felhívására a megszünt tanügyi bizottság számadásának megvizsgálására bizottság neveztetett ki, melynek jelentését a tárgy érdeklő volta miatt okvetlenül ismertetni fogjuk.

Joó István.

(Folyt. köv.)

A tiszán innen való ref. egyházkerület nyári közgyűlése.

Egyházkerületünk folyó évi június hó 28—30-ik napjain, Sárospatakon tartotta meg Kun Bertalan szuperintendens és ifju báró Vay Miklós, mint legidősebb segédgondnok urak ketős elnöklete alatt nyári közgyűlését. Meltán tanügyi gyűlésnek mondható ez; mert kivéve egy pár egyházi peres és feltebbezett ügyet, annak tárgyait igen fontos iskolai kérdések el-

döntése és rendezése képezték. Így mindjárt első sorban élénk érdeklőséget keltett az egyházi algondnoki hivatalra beadott szavazatok felbontása, melyből kitűnt, hogy e nagyfontosságú és különösen főiskolánk tanügyi életére nézve annyira elhatározó hivatal, az egyházkerület többségének bizalma nt. *Prágyay Lajos* alsó borsodi esperes urra ruházta, ki is rövid, tartalmas szavakban köszönné meg az iránta tanusított megtiszteltetést, esküjét azonnal letette s hivatalát a gyűlés szívélyes üdvözlöte között elfoglalta. Ismervén a nt. esperes urnak a tanügy terén már évek hosszú során szerzett tapasztalatait s főiskolánk iránt tanusított buzgalmát és kipróbált hűségét ez a körülmény mindnyájunknak jóleső megnyugtató és kezesség arra, hogy nála az algondnoki hivatal bizonyára jó kezekbe került.

Jelen évi tavaszi közgyűlésünk 13-ik szám alatt hozott jegyzőkönyvi határozatában azzal bizván meg a sárospataki főiskolai és a miskolci gymnázium tanári karát, hogy beható tanulmányozás tárgyává tevéen az egyetemes tanügyi bizottság albizottságának a középiskolai rendtartás, tanárképesítés és gymnáziumi tanterv tárgyában készített nagyterjedelmű dolgozatát, tegye meg azokra vonatkozó észrevételeit: olvastattak első sorban a sárospataki főiskola tanári karának, tanügyi bizottságunk által is átnézett s elfogadott munkálata s pártuzamosan a miskolci gymnázium tanári testületének észrevételei, ugy a középiskolai rendtartásra, mint külön-külön a tanárképesítés és középiskolai tantervre vonatkozólag is. Egyházkerületünk megfontolván az említett tanári testületek által az egyetemes tanügyi bizottság munkálataiban felőlet oktatásügyi kérdések és elvek alkalmából kifejtett érveket és indokokat határozatképen mondta ki, hogy a gymnáziumi osztályok berendezését illetőleg jövőre is megmaradni kíván a 8 osztályu gymnázium mellett és pedig egyebek közt, épen azon okoknál fogva is, mert a 9 osztályu gymnázium, nézete szerint, távolról sem segít középisk. oktatásügyünk eddig tapasztalt hiányain s ha már épen 9 osztályt akarunk, meggyőződésünk szerint a gymnáziumot nem felül, hanem alul kellene megtoldanunk, már csak az alapos előkészültség kívánatos szempontjából is.

A mi a középiskolák igazgatására, belrendezésére és fegyelmzésére vonatkozó részletet illeti, azt a tanári kar és tanügyi bizottságunk által tett módosításokkal elfogadják; a tanárképesítésre nézve pedig ideiglenesen teljesen megnyugszik egyházkerületünk abban, hogy leendő tanáraink mint a legközelebbi időben, ugy ezután is a létező hazai egyetemeken és ezekkel összeköttetésben álló tanárképezdeken szerezzék meg az alkalmazásnál általunk is megkivént tanári oklevelet; annyival is inkább, mert a netalán később közös erővel felállítandó felekezeti tanárképezde ügyét mindaddig függő kérdésnek kívánjuk fentartani, míg törvényhozás utján el nem döntetik az: vajon a felekezeti képezdekkal összeköttetésben megalakulandó vizsgáló bizottság által kiállított képesítési oklevelek minden tekintetben egyenlő értékűek és érvényűek lesznek-e az állami bizottságok által kiadott képesítési oklevelekkel? Egyébiránt midőn egyházkerületünk az egyetemes tanügyi bizottság legközelebb megtartott gyűléseire menő képviselőit megbizta, hogy annak tanácskozásaiban az itt megjelölt utasításhoz alkalmazkodjanak, nem mulaszthatta el alkalomilag annak is kifejezést adni, melyszerint óhajtáná maga részéről, ha az egyetemes tanügyi bizottság tanügyi javaslatainak alkotásánál, mindenkor csak is az általános elvi pontok körvonalozására szorítkoznék s nem egyuttal azon, a helyi viszonyok által sokképen érintett részletek megsabására is, a melyek mindig csak a körülmények szerint oldhatók meg helyesen és üdvösen.

Ugyanezen ügygyel összeköttetésben tárgyalattak a sárospataki tanári kar és a főiskolai tanügyi bizottság tanügyi előterjesztésének és gymnáziumi tantervjavaslatának főbb pontjai. E nagy terjedelmű dolgozat főbb elvei, az egész középiskolai oktatási ügy majdan leendő megoldásának és rendezésének alkalmára, — tárgyalási alapul és kiindulási pontul elfogadtattak s hogy az érdeklődők minél alaposabban tanulmányozhassák, elhatározatott, hogy kellő számú példányokban az egész dolgozat kinyomattassék.

A tiszántul való egyházkerület folyó évi április hó 12-ik napján, Debreczenben tartott közgyűlése 108-k számú jegyzőkönyvi átiratában, figyelembe vétel végett, megküldötte azon észrevételeket, a melyeket tett maga részéről, az egyetemes tanügyi bizottságnak mult évi november 24—29. napjain Budapesten megállapított szervezetére vonatkozólag. Ez észrevételeket, illetőleg módosításokat egyházkerületünk azon megjegyzéssel vette tudomásul, hogy mi már tavaszi közgyűlésünk egyik jegyzőkönyvi pontjában, e tárgyban megállapításra jutottunk, nemcsak, hanem ugyanazon alkalommal képviselőinket is megválasztottuk s így újabb határozatot hozni nem látjuk szükségesnek.

A Dunántul való testvéregyházkerület folyó évi április hó 26-ik napján Révkomáromban tartott közgyűlése 96-ik számú jegyzőkönyvi kivonatában arra hívta fel egyházkerületünknek is figyelmét, hogy a mennyiben a már korábban indítványozott *protestáns egyetemenek* eszméjét a kellő anyagi erő hiánya miatt, ez idő szerint nem lehetne megvalósítani, tekintettel a középtanodai szervezetre, a konventi s egyetemes tanügyi bizottságnak közoktatásunkat szervező munkálataira, nem különben a tanításnak egyöntetűségére s a tanerők képzésére, addig is, míg az egyetem létesíthető lenne, eszközölnök mi is, a tanárképezdével összekötött bölcsészeti tanfolyamnak egy később megállapítandó helyen való felállítását. Egyházkerületünk, mint ezt már az első indítványozás alkalmából is kifejezte, teljesen át van hatva a felsőbb tudományoság érdekében felvetett eme nagy eszme magasztos voltától s ha körülményei megengedik: mindent el fog követni arra nézve, hogy megvalósítására annak idejében meghozhassa a tőle kitelhető áldozatot.

A sárospataki főiskolai számvevőszékben és tanügyi bizottságban, részint halálozás, részint lemondás által néhány hely megüresedvén, a számvevő székbe *Vécsey József* és *Dókus Gyula*, a tanügyi bizottságba pedig, világi részről *Teleky Péter*, *Bernáth Dezső*, *Meczner József*, egyházi részről *Kopré Ferenecz*, és *Biky Sámuel* urak választattak meg.

A főiskolai tanügyi bizottság tudatta, hogy mint ezt már az iskolai év elején elrendelte, a köziskolászék közreműködése mellett a műrégészeti tárgyak a „szépészeti muzeumba“ áthelyeztettek és az egész gyűjtemény „szépészeti és műrégészeti muzeum“ hivatalos címet nyert. Egyszersmind ajánlólag terjesztette fel a muzeum továbbfejlesztésére és biztosítására a köziskolai szék által ajánlott és általa jóváhagyott javaslatokat. A tanügyi bizottság által a szépészeti muzeum átalakítására, valamint továbbfejlesztésére vonatkozó jelentése és indítványai minden pontjában elfogadtattak és megerősítették s azoknak kivitele részint a muzeumi örre és igazgatóságra, részint pedig a gazdasági választmányra bizattak; báró *Vay Miklós* főgondnok ur ő nagyméltósága pedig különösen is felkérte, hogy a nemzeti muzeum duplumaiban való részesülhetés kedvezményének kihasználása végett, a nemzeti muzeum igazgatóságánál, nagybecsű befolyásával közbenjárni kegyeskedjék.

Báró *Vay Béla* ur ő méltósága tüzetes jelentést volt szives előterjeszteni az általa nagy szorgalommal és szakismerettel teljesített *éremgyűjtemény* rendezéséről és annak teljes bevégzéséről. Hogy éremgyűjteményünk most már egyike a vidéki ilyenmü legbecsesebb és legnagyobb szakismerettel berendezett gyűjteményeknek, azt a nemeskeblü és a tudományokkal is kiváló szeretettel foglalkozó báró ur ő méltóságának köszönhetjük első sorban; a miért is a legmélyebb köszönetünket fejezzük ki e helyen is annyi fáradságot igénylő áldozatkésztségeért s főiskolánk ezen műveltségi ágának fejlesztése körül tanusított buzgalmaért.

Olvasatott dr *Lengyel Endre* mint a sárospataki polgári önkéntes tűzoltó egyesület választmányi elnökének és dr. *Ballagi Géza*, ifjusági ideiglenes parancsnoknak folyamodványa, melyben előadván azt, hogy a sárospataki főiskolai ifjuság a polgárság nemes példáján indulva, egy régi szép tervét valósította meg az által, hogy maga körében egy *tűzoltó egyesület* alapított, hogy azonban magára a főiskolára, az ifjuságra és városra nézve egyaránt igen fontos egyesület működését meg-

kezdhesse, okvetlenül szükséges az egyesületnek felszereléséről gondoskodni; minthogy pedig az ifjuság ezt saját erejéből nem tehetné, kérték az egyházkerületet: vegye az egyesület anyagi pártfogása alá és utalványozza részére a legnélkülözhetlenebb felszerelésre szükséges 675 frtnyi összeget, oly módon, hogy azt a főiskola pénztára két éven át, negyedévenkénti részletekben fizesse ki az illető gyárosnak,

Egykerületünk meg lévén győződve az ifjuság kebelében alakuló tűzoltó egyesületnek hasznos voltáról, szívesen vette azt pártfogása alá s a felszerelésre szükséges összeget a főiskola pénztárára, két év alatt leendő, évnegyedenként való kifizetéssel utalván ota; természetesen azon kikötéssel, hogy az utalványozott összegben vásárolt tűzoltó szerek, a főiskola tulajdonát képezik; egyszersming felhívta a gazdasági választmányt, hogy használjon fel minden módot arra, hogy az eképen előlegezett összeg majdan az ifjuság által a főiskola pénztárnak visszatéríttessék. Minthogy pedig az egyházkerület méltán megkívánhatja, hogy az anyagilag is így pártfogása alá vett egyesület szervezetében is ismerje, felkérte a főiskolai köziskolai széket, hogy a majdan általa megerősített alapszabályokat tudomásvétel és jóváhagyás végett, terjeszse az egyházkerület közgyűlése elé. Ugyanezen ügy tárgyalása alkalmából, *Ragályi György* felső-borsodi segédgondnok ur az eképen megalakuló ifjusági tűzoltó egyesület fentebb kitett felszerelési kötségeinek fedezésére, a gyűlés színe előtt 100 frtot adományozott. Egyházkerületünknek már évek hosszú során át nincsen oly ténye, a melyhez *Ragályi György* urnak mint bőkezű adományozónak neve ne fűződnék; a miért ez alkalommal is fogadjon áldozatkésztségeért egyházkerületünknek a nyilvánosság előtt is kifejezett legmélyebb köszönetét.

Tárgyaltattott *Dezső Lajos* sárospataki állami tanítóképezdei igazgatónak szuperintendensi hivatalunkhoz intézett előterjesztése, a melyben rámutatván arra, hogy egy állandó tanterv hiánya s a vallástanárok gyakori változása, újabb időben nagyon érezhető volt a képezdében tanuló hitfelekezeti tanítványok vallásviszsgain: kérte azért, hogy ha már állandó tanerőt nem lehet alkalmazni, a képezdei növendékek hit- és erkölestani oktatásánál a bajnak legalább részben leendő megszüntetése végett, készíttessék egy oly állandó tanterv, melynek alapján a változó képezdei hitoktatók elődeik nyomán haladhassanak és így a tanításban az egyöntetűség megtartassék. A kívánt tantervnek elkészítésével s annak legközelebbi egyházkerületi gyűlésünk elé leendő terjesztésével *Mitrovics Gyula* hittanár, *Kovácsi Sándor* gymnáziumi vallástanár és *Czinke István* jelenlegi képezdei valásoktató bizattak meg.

Zombory Emőd, sárospataki állami tanítóképezdei rajz- és szépírásttanár, mult évi megbízásához képest, bemutatta az általa készített „magyar szépírászati füzetek“-et. E füzetek a sárospataki irodalmi körhöz, azon utasítással téték át, hogy az megvizsgálván azokat, azon esetben, ha czélszerűnek találja azokat, intézkedjék kinyomatásuk és népiskoláinkban leendő használás végett való szétküldése iránt.

A sárospataki főiskola anyagi ügyeit vezető *gazdasági választmányba* új tagokat kellvén választani, egyhangulag Dr. *Rik Gusztáv* és *Ujlaky István* urak választattak meg s a főiskola mindkét férfiuban buzgó és pontos egyént nyert meg gazdasági dolgainak rendezéséhez.

Ismerttettem röviden legközelebbi tudósításomban azon *béyleti szerződést*, melyet az egyházkerület a főiskola tulajdonát képező *györgytallói* birtokra vonatkozólag *Fráter Sándor* urral tervezett. Ez ügy a szerződő felek közt időközben felmerült nehézségek miatt függőben hagyatott s végleges eldöntése a legközelebbi őszi közgyűlésnek tartatott fel tárgyaúl.

Az egyházi ügyek közül az *izsipi* és *szőlőskei* fellebbezett ügy volt olyan, melynek kimenetelét mindenki feszült figyelemmel várta s felolva tatván a nagy gonddal és fáradsággal összeállított küldöttségi jegyzőkönyv, jól esett hallanunk, hogy a mindnyájunk előtt tiszta jelleméről és ritka becsületességéről ismert *izsipi* lelkész ur fényes elégtételt kapott ugy

a küldöttségi tagoktól, mint ítéletileg az egyházkerülettől, akkor, mikor az ellene alaptanul felhozott vádak alól felmentett s rágalmazói jegyzőkönyvileg elmarasztaltattak s eljárásuk mindenki által határozottan rosszatlatott. A szőlőskői ügyben az egyházmegye által hozott ítélet, indokainál fogva, egyházkerületünk által helyben hagyatott.

Megemlítem végül, hogy a legközelebbi lelkeszszenléssel összekötött őszi közgyűlés helyéül Sátoralja-Ujhely tüzetett ki.

Mitrovics Gyula
egyházkerületi aljegyző.

Tanáregyesületi gyűlés.

A tisztántuli ref. középiskolai tanaregyesület ez évi közgyűlését f. hó 9-ik és 10-ik napjain Szatmár-németiben tartotta, a szatmári hegyen folytatta és Erdődön, az ős protestáns zsinatok emlékezetes helyén, fejezte be. — E közgyűlés az egyesület életének egyik legjelentékenyebb mozzanata, nemcsak azért, mert a megjelent egyesületi tagok száma jóval felülmulta az eddigi gyűléseken megjelentekét; nemcsak azért, hogy főtiszteletű és nagyságos Révész Bálint püspök s több távoli és közeli vidékről összejött lelkész jelenléte, valamint a város tanügypártoló lelkes közönségének meleg érdeklődése bizonyos ünnepies színt kölcsönzött a gyűlésnek; hanem különösen és főleg azért, mert az egyesület ez alkalommal annyi kedves meglepetésben, oly páratlan szíves fogadtatásban s oly megtisztelő jótékony pártfogoltatásban részesült, hogy ezek folytán munkálkodásának megkészszerzésére, szerény körének szélesbítésére s anyagi és szelleui erejének növekedésére nyert buzdítást és biztató reményt. Szatmárnémeti szab. kir. város tanügypártoló lelkes közönsége és hatósága nemcsak szíves magyar vendégszeretettel, hanem egy nagyfontosságú tanügyi kérdés eldöntésére kitűzött pályadíj felajánlásával mutatta ki az egyesület iránt jó indulatát s a szatmári ref. egyházmegye részéről is oly nagybecsű ajánlat tétetett, mely méltán meglepőnek mondható. — Ehez járult a mult évi pályázat szép eredménye, egy magát megnevezni nem kívánó nemes lelkű tanügy barát becses ajánlata s ama mindennél becsesebb eredmény, hogy az egyházkerületi tanári nyugdíj- és gyámintézet megalakítása nemcsak kimondatott, hanem tetteleg meg is kezdetett s hogy a gyűlésen a többi egyházkerületekből is több kitűnő tanártárs vett részt és fejezte ki az egyesület iránti vonzalmát és érdeklődését.

A gyűlés tagjai jul. 8-án este érkeztek meg. A Debreczen felől érkezőket fényes küldöttség várta az indóháznál népes közönség kíséretében. Berki István szatmári lelkész s Kiss Áron esperest üdvözlő beszédeit Révész Bálint püspök ur viszonzta s lelkes éljenzés viszhangozta. Az érkezők elfogadására ajánlkozott szíves házi gazdák tárt karokkal s kész fogatokkal vártak vendégeikre, s kit-kit szíves magyar vendégszeretettel üdvözölve, kényelmes szállásra vezettek, hol a gyűlés folyama alatt, sőt többen utána is a legszívegyesebb fogadtatásra találtak.

A gyűlés első napján, 9-én reggel a szatmári és németi testvér egyházak presbyteriuma tisztelkedett főtiszteletű püspök urnál, ki Kovács Ágoston ő méltóságánál volt szállva s ki a tisztelgőket meleg rokonszenves hangu szívéllyes üdvözlettel fogadta. Az egyesület tagjai pedig a vá-

rosi hatóságnál tettek tisztelgő látogatást, hol Jó Gábor főjegyző fogadta és üdvözölte őket a város előjárósága és közönsége nevében. Ez után rövid bizottsági gyűlés tartatott, melyen a gyűlés folyamára vonatkozó helyi intézkedések vétettek tudomásul s az ezek folytán szükséges rendelkezések tétettek meg.

A közgyűlés 9 óra után kezdődött a társas vigadó termében, melybe virággal hintett lépcső vezetett fel s melynek tágas, diszes belseje nagy számú művelt közönséggel, karzata szép nők egész sorával telt meg. A hallgatóság közt láttuk névszerint Kovács Ágoston ő méltóságát, Vállyi János e. m. segédgondnokot, Novák Antal kanonokot, Páskuly Lajos apát plébánust, Szarka Boldizsár vetési, Nagy Frigyes feketeardai, Berki Issván szatmári, Kalós Péter tiszabecsi, Lengyel András egri s több vidéki ref. lelkészeket, Márk János szatmári gör. kath. lelkészt, Vlkolinszky Béla, Hofbauer Ignác, Egri János r. kath. gymuáziumi tanárokat, Hérmán Mihály, Nagy József, Vadai Károly, Kanizsay Zsigmond, Jákó Sándor stb. ügyvédek, Papp Ágoston tanfelügyelőt, Dr. Hérmán Sándor, Dr. Fekete Soma, Varju Mihály, Lehoczky János, Békéssy Géza, Váczi Károly, Korom József, Héder Sándor, Kerekes Zsigmond urakat stb.

Az egyesületi tagok közül jelen voltak: Révész Bálint ref. püspök, Németi Lajos ref. lelkész, Szegedi Sándor, egyesületi elnök Debreczenből; Kiss Áron esperest Porcsalmáról, Bartha Mór ref. lelkész Sályiból, Mándy Benő ref. lelkész Vámosorosziból, Szarka Boldizsár ref. lelkész Vetésből; Boross Bálint országgyűlési képviselő, Farkas Antal tanügyi bizottsági elnök, Tabajdi Lajos és Fésős András ref. lelkészek, Kerekes Zsigmond és Kerekes Zsigmondné pártoló tagok, Becsek Sándor, Kovács István, Nagy Áron, Rácz István, Szathmáry Sámuel, Vozári Gyula ref. gymn. tanárok, Kótai Lajos rajztanár, György Lajos, Jó Imre, Filöp Imre tanárjelöltek Szatmárról; Szilágyi István, Dobay Sándor, Kovács Béla, Sáfrány Péter, Kardos Károly, Meleg Gyula, Draskóczy Gábor, Géresi Imre tanárok M.-Szigetéről; Kovács János, Kovács Lajos, Nagy Pál, Jó István, Géresi Kálmán, Elek Lajos, Gergely Károly Debreczenből; Futó Mihály, Varga Antal, H. Nagy Lajos H.-M.-Vásárhelyről; Orosz István, Faragó Bálint Mezőtúrról; Kovács Imre Karczagról; Katona Mihály Szalontáról; Györi Lajos Kisujszállásról; Bokor József Sárospatakról, Szabó Sámuel Kolozsvárról, Bihari Péter, Várossi Mihály Budapestről, Vass Sámuel Nagykörösről, György Etelka Pápáról. — Összesen 52 tag, kik közül 1 tiszteletbeli és alapító, 1 alapító és rendes, 10 pártoló és 40 rendes tag.

(Folyt. köv.)

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

A harmadik egyetem. A képviselőház a szegedi egyetemre nézve beadott kérvények tárgyalása alkalmával utasította a vallás s közoktatási minisztert, hogy a 3-ik egyetem létesítése és elhelyezéséről emlékiratot készítsen s terjesztszen a törvényhozás elé. A lapok úgy értesülnek, hogy a miniszter a kívánt emlékiratot elkészítette s ő felségének bemutatván, felhatalmazást is nyert annak nyilvánosság elé hozatalára. Az emlékiratról állítják, hogy hathatós indokolással határozottan szükségesnek mondja egy 3-ik egyetem felállítását s az ujegetem helyéül Pozsonyt hozza javaslatba. Pozsony mellett az indokolás a magyarosítás előmozdításán kívül főleg azt hangsúlyozza, hogy ott már meg vannak az egyetem előfeltételei, minél fogva az egyetem létesítése ott aránylag csekély költséggel

jár, A pozsonyi főiskola kiegészítése ugyanis csak mintegy 150.000 frtnyi kiadást igényel. Mennyi való a hírből, még nem tudjuk; de hogy Bécs külvárosában egyetemet állítson a magyar törvényhozás, abban egyelőre tamások vagyunk. Trefort megtehette a javaslatot; a gyomai bukás után a magyar fajra tett nyilatkozata feljogosít, hogy a lapok hírének hitelt adjuk.

„A magyar közoktatás története a 18-ik században“ című műven dolgozik a magyar tud. akadémia megbízásából Molnár Aladár. A mű két kötetből fog állani, az első az 1711—1780-ig, a Rákóczy mozgalmak megszűntétől József császár koráig terjed. A 2-ik kötet a múlt század utolsó két évtizedét, a magyar szellem újra ébredésének nevezetes korszakát fogja felölelni. A munka első kötete még a télen megjelenik. A nemzeti művelődés történetének ismerete benne kiváló szakmunkával gyarapodik.

Socialista mozgalom. A napokban a budapesti postán egyik néplap mellékletében egy az iparosokhoz intézett felhívást vettek az illető hivatalnokok észre. A lapot lefoglalták s miután a kir. ügyészség lázítás és felségsértés büntényét látta a felhívásban, házmotozást rendelt el. A hivatalos eljárás eddig még nem vezetett célhoz; de maga a tény elég bizonyosság arra nézve, hogy itt ime egy újabb ellenség fenyeget bennünket. Nagy sok bajsínkhoz még csak az kellett, hogy a socialdemokrácia is betegye külsőbünkön a lábát. Az új vendég a papságot sem kiméli; az említett felhívásban így szól rólok: „ne hallgassatok a papok csábító beszédeire, — ezek a socialdemokráciának megölő gyilkosai; — de másfelől ezek a vallás leple alatt világszalók, ámitók s mint ilyenek a társadalom undok férgének tekinthetők.“ Végzi a felhívás ezzel: „éljen a szabadság! éljen a köztársaság! Veszszenek a koronás uralkodók!“

Egy kis statisztika Európa nagyobb államainak iskoláiról a következő adatokat közli az „Allg. Deutsche Lehner-Zeitung“:

1. Németország lakosainak száma 42.727.360, van 60.000 iskolája. A tanulók száma 6 millió. 712 lakosra esik egy iskola 7.12 (azaz 7 egész és $\frac{12}{100}$) lakosra egy tanuló, 100 tanuló egy iskolára 1.78 frt ($\frac{178}{100}$) iskolai költség egy lakosra.
2. Franciaország l. sz. 36.905.788, van 71.289 iskolája. A t. sz. 4.7 mill. 517 l. e. egy isk., 7.81 l. egy t. 66 t. egy isk. 0.89. frt isk. költség egy l.
3. Anglia l. sz. 33.806.419, van 58.075 isk. A t. sz. 3 mill. 582 l. e. egy isk., 11.25 l. egy t. 52 t. egy isk. 1.12 frt isk. költség egy l.
4. Ausztria-Magyarország l. sz. 37.350.000, van 29.267 isk. A t. sz. 3 mill. 1275 l. e. egy isk. 12.25 l. egy t. 104 t. egy isk. 1 frt isk. költség egy l.
5. Oroszország l. sz. 76.643.627, van 32.000 isk. A t. sz. 1.1 mill. 2300 l. e. egy isk. 65 lakosra egy t. 36 t. egy isk. 0.15 frt isk. költség egy lakosra.

Nagy Lajos mikepércsi ref. lelkész megrendelési felhívást tett közzé ily című műre: „Vázlatok“ közönséges, ünnepi és alkalmi egyházi beszédekhez. Segédkönyv ref. lelkészek számára. A címzett műben 160 egyházi beszéd vázlata fog megjelenni. Ára 2 frt 50 kr. A megrendelés aug. 1-ig szerzőhöz (M.-Pércs u. p. Debreczen küldendő. A nagy hézagot pótló művet melegen ajánljuk.

Debreczenben folyó július hó 17. és 18. napjain a tiszántúli egyházkerületi tanügyi bizottság, 19 és következő napjain az egyházkerület tartandja közgyűlését. Az egyházkerület tanügyi bizottság az egyetemes tanügyi bizottság munkálatait fogja tárgyalni.

Csengery Antal a magyar tudományos akadémia második elnöke, a magyar főidővelintézet igazgatója, országgyűlési képviselő, a kitűnő tudós, író és államférfi, a fedhetlen és mindenkitől tisztelt ember meghalt hosszú betegeskedés után f. hó 13-án délutáni 3 órakor életének 59-ik, boldog házasságának 30-ik évében. Hült tetemei e hó 15-én d. u. 5 órakor a

tudományos akadémia palotájából tétettek örök nyugalomra. Az elhunyt nagy férfit nemcsak családja, de az egész haza gyászolja s benne a ref. egyház egyik volt büszkeségét siratja.

Megjelent könyvek és folyóiratok. I. *A protestáns theol. könyvtár XI. és XII. kötete.* A XI. kötet „A keresztény egyház a IV. V. VI. századokban. Irta Dr. Baur Ferdinánd Christán. A második német kiadás után fordította Kereszturi Sándor. A XII. kötet „Tájékozás az újabb theologia körében.“ Irta: A biblia tudományi részt Keresztes József n.-enyedi ref. theol. tanár. A hittani részt Dr. Kovács Ödön n.-enyedi ref. theol. tanár, Az erkölcsi részt Dr. Bartók György n.-enyedi ref. lelkész.

II. *Magyar protestáns egyházi és iskolai figyelő.* Szerkeszti és kiadja Czelder Márton előbb hittérítő, jelenleg felsőbányai lelkész. Második évfolyam VI. füzet. Tartalom: 1. Egyetemes közpénztár (domesztika) Hajnal Ábel. 245. lap. 2. A keresztény vallás és bölcsészet. Dr. Heiszler József 251 lap. 3. Origenes gondolatai a predikációról. Dr. Nebe nyomán Gulyás Lajos 257 lap. 4. Fung Sui vagy a chinai geomanti (földjósítás) Láng Adolf. 273 lap. 5. St. Chrischona ismertetése. Fánicsik János 278 lap. 6. Dr. Böhl levele a Kahlbrugge-kör tagjaihoz. Rácz Károly 285 lap. 7. A régiiek. Bethlen Miklós levele Széki Feleki Mihályhoz. 1672. Bethlen Miklós. Közli Koncz József. 288 lap. 8. Külföld. Créma. Elsass Lotharingia. Bern. Románia. Franciaország. Oroszország. Róma alkudozik. A Franciaországból Berlin. 289 lap. 9. Belföld. A középiskolai törvényjavaslat. A tiszántúli e. k. tanügyi bizottsága. A zsinati előmunkálatok 293 lap. 10. Könyv és lapszemle 594 lap. 11. Azon hitrokonaink, kik 1879/80. decz. — júniusig az Úrhoz költöztek.

III. *Protestáns pap.* Gyakorlati szakközlöny. Szerkesztik és kiadják Lagler Sándor ev. pap. Kálmán Dezső ev. ref. lelkész. 9. szám. Előfizetési ára: egész évre 4 frt; fél évre 2 frt; negyed évre 1 frt. Egyes számok ára 40 kr. Kéziratok, előfizetési pénzek, felszólamlások a szerkesztőkhöz intézendők Kölesdre, (postahely Tolna vm.) Jelen szám tartalma: A teremő Isten (Dics költemény. I. Készpénz vagy természetbeli fizetés? vagy földhaszon élvezet? 4. Kik boldogok a Jézus szerint? 10. Gyakorlati bibliai magyarázat. 19. Halott felett. 24. A confirmáció Uperbészon. 27. Különfélék. 30. boríték.

IV. *Evangeliumi lelkészi tár.* Szerkeszti és kiadja Czelder Márton előbb hittérítő jelenleg felsőbányai lelkész. Főmunkatársak: Láng Adolf pestmegyei ev. esperes. Gulyás Lajos nagy-bányai ref. lelkész. Első évfolyam VIII. füzet. Tartalom: 1. Boáz, Ruth és az aratók találkozása 245 lap. 2. Boáz Ruth s az aratók találkozása 251 lap. 3. Ruth asszony, Boáz és az aratók összetalálkozása. Könyves Tóth Kálmán 257 lap. 4. Az elmúlt szenvedésekre való visszaemlékezésről. Közli Láng Adolf 263 lap. 5. Természeti és erkölcsi aratás; Czelder Márton 269 lap. 6. Aratási uri szent vacsorakor. Czelder Márton 276 lap.

Az orosz új közoktatásügyi miniszter Saburow nagyon foglalkozik azzal, hogy a felsőbb tanulók között tanulási testületek alakuljanak; az egykori dorpáti egyetemi kurátornak nagyon tetszett az, hogy ott a tanulók szorosán összetartanak, hogy egymást kölcsönösen ellenőrzik és nem tűrik, hogy atestületi vagy egyesületi-név bemocskoltassék. — Azonban kérdés, hogy a testületi szellem, mely a német felsőbb tanulók körében már régóta megotthonosodott, az orosz egyetemeken termékeny talajra talál-e? Az is kérdés, hogy e törekvés tartós lesz-e? hiszen még fél év előtt a tanulóknak uniformisba kellett bűniök és ma már azt kívánják, hogy az orosz muzsafi egészen német mintára alakuljon át. Az is kérdés, hogy a megerősödött testületi szellem nem követelné-e még hangosabban a szabadtágot, az emberi jogokat, melyeket az orosz állam alattvalóitól megtagad?

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **Joo István.**

Főmunkatárs: **Tóth Sámuel.**

Debreczen, 1880. nyomatott Kutasi Imre gyorsajtóján.